

2019

Tillsynsplan avseende alkoholservering på restauranger, folköl, tobak, vissa receptfria läkemedel inom detaljhandeln samt e-cigarettor och påfyllnadsbehållare

TILLSYN AV SERVERINGSTILLSTÅND

Servering av starköl, vin, spritdrycker och andra jästa alkoholdrycker får endast ske av den som meddelats serveringstillstånd enligt alkohollagen (2010:1622). Servering får bara ske i sådan omfattning och under sådana former att måttfullhet iakttas och att störningar på grund av oordning och onykterhet på serveringsställena undviks. De förutsättningar som gäller för att erhålla serveringstillstånd ska vara uppfyllda även efter det att tillstånd meddelats.

Kommunen ska enligt alkohollagen bedriva tillsyn över att alkohollagens bestämmelser följs. Om missförhållanden upptäcks kan kommunen meddela en innehavare av serveringstillstånd en erinran, eller i allvarigare fall eller vid upprepade överträdelser, en varning. Kommunen kan även under vissa förutsättningar återkalla ett serveringstillstånd.

Handläggning av ansöknings- och anmälningsärenden, tillsyn av serveringstillstånd och försäljning av folköl, tobak, vissa receptfria läkemedel samt e-cigarettor och påfyllnadsbehållare samt tillsyn av rökförbudet på restauranger utförs inom region Gotland av tillståndsmyndigheten för alkohol och tobak, enhet Livsmedel och Alkoholtillstånd. Myndigheten som är organisatoriskt placerad på samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar på delegation från Regionstyrelsen via uppdrag från Regionstyrelseförvaltningen, enheten för social hållbarhet.

Tillsynen avser såväl tillståndshavare med stadigvarande serveringstillstånd som tillståndshavare som meddelats tillfälligt serveringstillstånd. Serveringstillstånd kan avse servering till allmänheten eller slutna sällskap. På Gotland finns idag 261 permanenta serveringstillstånd.

Tillsynen består av förebyggande, inre samt yttre tillsyn.

Den förebyggande tillsynen ska ske genom:

- att ta fram och följa tillsynsplan för året
- information, utbildning och rådgivning till näringsidkare och serveringspersonal i samverkan med krögare, myndigheter och andra berörda
- kontinuerlig utbildning av krögare och restaurangpersonal i den omfattning som rymms inom befintliga resurser
- att vara sakkunnig i alkohollagstiftningen och behärska myndighetsutövning, bland annat genom att medverka vid informationstillfällen och informera media
- information till blivande krögare samt uppdaterad hemsida

Som ett led i den förebyggande tillsynen ska samhällsbyggnadsförvaltningen genom tillståndsmyndigheten upprätthålla kontakt med branschen/krögarföreningen och andra myndigheter för att ge förutsättningar för ett utvecklat samarbete. Vidare ska formerna för dialog och samverkan med polisen, livsmedelskontroll, skatteverket m.fl. ske med syfte att öka effektiviteten i tillsynsarbetet.

Inre tillsyn

Inre tillsyn är av administrativ karaktär som främst består av kontroll och uppföljning av tillståndshavarnas ekonomiska och personliga förhållanden. Det sker efter remissförfarande. Samverkan sker med andra myndigheter som t.ex. skatteverket, kronofogdemyndigheten eller polismyndigheten. Den innebär också kontroll av rapporter från andra myndigheters restauranginspektioner. Den inre tillsynen omfattar även granskning av den årliga, av tillståndshavarna inlämnade restaurangrapporten.

Den inre tillsynen sker genom att:

- tillståndshavare, dels genom egen anmälan eller genom impuls från allmänheten eller på tillståndsmyndighetens initiativ, såsom juridisk person och personer med betydande inflytande i företaget kontrolleras. Särskild vikt ska läggas vid kontroll av vandel och ekonomiska förhållanden i övrigt
- företagets marknadsföring av alkohol i dagspress eller andra media kontrolleras

Yttre tillsyn

Med yttre tillsyn avses den tillsyn som sker på serveringsstället, vilket innebär kontroll av att alkoholserveringen sker i enlighet med tillståndet och bestämmelser enligt alkohollagen och anslutande bestämmelser samt då det avser rökning på serveringsstället även tobakslagen eller lagen om e-cigarettor och påfyllnadsbehållare. Dessa båda lagar ersätts den 1 juli 2019 av lagen om tobak och liknande produkter.

Tillsynen kan ske av regionen enskilt eller genom så kallad samordnad tillsyn. Då sker tillsynen riktat och metodiskt genom samverkan med till exempel skatteverket, räddningstjänsten och polismyndigheten. Yttre tillsyn kan delas in i rutinbesök, påkallade besök eller uppföljningsbesök och sker dagtid, kvälls- eller nattetid. Merparten av den yttre tillsynen sker sommartid. Under v. 25 -32 utför anställda restauranginspektörer en stor del av tillsynsbesöken. Övrig tid bör tillståndsmyndigheten eftersträva att utföra åtminstone en tillsynsombgång i månaden. Viss tillsyn sker samordnat med polisen Gotland. Tillståndsmyndigheten har som målsättning att genomföra minst ett tillsynsbesök per tillståndshavare och år.

Yttre tillsyn avser främst kontroll av:

- ordning
- nykterhet
- att servering inte sker till minderåriga
- matutbud, hur länge mat erbjuds samt prissättning på mat
- alkoholfria alternativ
- priser på alkohol och alkoholfria alternativ
- om kvitto erbjuds
- musiknivå
- animering/marknadsföring
- om personalen är utbildad i ansvarsfull alkoholservering
- antalet gäster
- hur många gäster lokalen är anpassad för
- att serveringsansvarig finns på plats
- tillståndsbevis samt andra villkor förenade med tillståndet

Formerna för samverkan med bland andra polismyndigheten, räddningstjänsten, skatteverket m. fl. ska fortsätta att utvecklas.

Tillsynen ska alltid utföras av minst två personer, dels av säkerhetsskäl och dels för att kunna bestyrka uppgifterna i tillsynsrapporten. Vid nya tillstånd bör Tillståndsmyndigheten eftersträva att göra en tillsyn på plats efter cirka två månader.

Enligt taxa för provnings- och tillsynsavgifter enligt alkohollagen, antagen av kommunfullmäktige 1995-11-27 och senast ändrad av Regionfullmäktige den 2017-12-18, tar Region Gotland ut en avgift för tillsynen.

TILLSYN AV FOLKÖL

Den som bedriver detaljhandel med eller servering av folköl är skyldig att anmäla detta till regionen. Ett register över anmälda försäljare hålls av tillståndsmyndigheten, som också utövar tillsyn enligt alkohollagen. De som anmält till regionen att de bedriver detaljhandel med eller servering av folköl ska själva utöva särskild kontroll, så kallad egenkontroll, över

sin försäljning och ansvara för att det finns ett egenkontrollprogram. Ett sådant egenkontrollprogram är utövarens egen policy över att försäljningen bedrivs i enlighet med alkohollagens bestämmelser. Bland annat ska den innehålla uppgifter om utbildning av personal, vem som är försäljningsansvarig, rutiner för ålderskontroll, riskanalyser m.m. Vid försäljning av folköl måste det också finnas matvaror till försäljning. Matvaror, eller då det är fråga om matservering, får endast säljas i en enligt livsmedelslagstiftningen godkänd livsmedelslokal. Med matvaror avses varor ur det vanliga livsmedelssortimentet.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över anmälda försäljningsställen
- säkerställa att grundvillkoren för försäljning uppfylls
- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t e x genom informationsbrev och uppdaterad hemsida
- samverka med andra myndigheter i frågor om tillsyn av folkölsförsäljning samt dokumentera rutiner och tillsynsarbete

Vid yttre tillsyn ska en kontroll ske av att:

- försäljningsstället har ett egenkontrollprogram anpassat efter den egna verksamheten
- det finns minst en tydlig och klart synbar skylt med information om gällande åldersgräns
- försäljning av matvaror sker
- folkölen exponeras på rätt sätt i butiken
- marknadsföringen av folköl sker på ett med lagstiftningen förenligt sätt

Enligt taxa för provnings- och tillsynsavgifter enligt alkohollagen, antagen av kommunfullmäktige 1995-11-27 och senast ändrad av Regionfullmäktige den 2017-12-18, tar Region Gotland ut en avgift för tillsynen. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

ANSÖKAN OM FÖRSÄLJNING AV OCH TILLSYN AV TOBAKSVAROR

Den som bedriver detaljhandel med tobaksvaror ska anmäla detta till regionen. Den 1 juli 2019 träder lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter i kraft. Lagen om e-cigarettor och påfyllningsbehållare förs in den nya tobakslagen.

I den nya tobakslagen införs regler om tillståndsplikt för försäljning av tobaksvaror både i detaljhandeln och i partihandeln. Tillstånd krävs inte för försäljning av e-cigarettor, örtprodukter för rökning och andra liknande produkter. Ett tillstånd för försäljning av tobaksvaror kan gälla för viss tid eller tillsvidare. Remisser skickas till Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Polismyndigheten och Tullverket. Handläggningsprocessen är likartad som för serveringstillstånd.

Kommunen får ta ut en ansökningsavgift. En ny taxa för ansökningsavgifter för försäljning av tobaksvaror kommer att börja gälla i samband med den nya tobakslagen.

Andra viktiga förändringar som börjar gälla när lagen om tobak och liknande produkter träder i kraft är utökade rökfria miljöer såsom inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning, på lekplatser som allmänheten har tillträde till och utanför entréer till exempelvis restauranger och butiker. Rökning kommer även att bli förbjudet på uteserveringar på restauranger och andra serveringsställen liksom på utomhusområden i inrikes kollektivtrafik etc. Tidigare sanktioner i form av omhändertagande av tobak och försäljningsförbud försvinner. I stället införs varning och återkallelse som nya sanktionsmöjligheter.

Ett register över anmälda försäljare/tillståndshavare hålls av tillståndsmyndigheten. Regionen utövar tillsyn enligt tobakslagen (1993:581) som 1 juli ersätts av lag (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Den som bedriver detaljhandel eller partihandel med tobaksvaror ska utöva särskild kontroll enligt tobakslagen. En sådan kontroll ska dokumenteras i ett egenkontrollprogram som skickas till regionen. Egenkontrollprogrammet är likartat med det som avser försäljning av folköl och bör därför se ut på ungefär samma sätt. Något krav på godkänd livsmedelslokal eller utbud av matvaror finns dock inte vid tobaksförsäljning.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över försäljningsställen för tobak
- säkerställa att grundvillkoren för försäljning uppfylls
- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t e x genom informationsbrev och uppdaterad hemsida
- samverka med andra myndigheter i frågor om tillsyn av tobaksförsäljning samt dokumentera rutiner och tillsynsarbete

Vid yttre tillsyn ska en kontroll ske av att:

- försäljningsstället har ett egenkontrollprogram anpassat efter den egna verksamheten
- det finns minst en tydlig och klart synbar skylt med information om gällande åldersgräns
- tobaksvarorna exponeras på rätt sätt i butiken
- marknadsföringen av tobaksvaror sker på ett med lagstiftningen förenligt sätt
- tillståndsbevis finns på försäljningsstället

Rökfria miljöer

Samhällsbyggnadsförvaltningen ska inom ramen för tillsyn av rökfria miljöer utföra tobakstillsyn på skolgårdar, se bilaga om tillsyn på skolgårdar.

Region Gotland tar enligt taxa för avgift enligt tobakslagen, handel med vissa receptfria läkemedel samt lagen om e-cigarettor och påfyllnadsbehållare, antaget av kommunfullmäktige

den 2008-04-21 och senast ändrad av Regionfullmäktige den 2017-12-18, ut en tillsynsavgift för sin tillsyn. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

TILLSYN AV ELEKTRONISKA CIGARETTER OCH PÅFYLLNADSBEHÅLLARE

Den 1 juli 2017 trädde lag (2017:425) om e-cigarett och påfyllnadsbehållare i kraft. Lagen gäller alla e-cigarett och påfyllnadsbehållare med undantag för e-cigarett utan nikotin som inte går att fylla på. Lagen ersätts den 1 juli 2019 av lagen om tobak och liknande produkter (2018:2088).

För den som säljer e-cigarett och påfyllnadsbehållare gäller fortsatt anmälningsförfarande till regionen. Vidare ska ett egenkontrollprogram upprättas och lämnas in med anmälan.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över anmälda försäljningsställen
- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t e x genom informationsbrev och uppdaterad hemsida
- samverka med andra myndigheter i frågor om tillsyn av försäljningen samt dokumentera rutiner och tillsynsarbete

Vid yttre tillsyn ska en kontroll ske av att:

- försäljningsstället har ett egenkontrollprogram anpassat efter den egna verksamheten
- det finns minst en tydlig och klart synbar skylt med information om gällande åldersgräns
- varorna exponeras på rätt sätt i butiken
- marknadsföringen av elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare sker på ett sätt som inte lockar till köp
- förpackningarna har hälsovarningar samt innehåller informationsblad och innehållsdeklaration

Region Gotland tar enligt taxa för avgift enligt tobakslagen, handel med vissa receptfria läkemedel samt lagen om e-cigarett och påfyllnadsbehållare, antaget av kommunfullmäktige den 2008-04-21 och senast ändrad av Regionfullmäktige den 2017-12-18, ut en tillsynsavgift för sin tillsyn. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

TILLSYN AV VISSA RECEPTFRIA LÄKEMEDEL

Från 1 november 2009 gäller enligt lag (2009:730) om handel med vissa receptfria läkemedel att vissa läkemedel får säljas i detaljhandeln. Läkemedel för egenvård görs därmed mera tillgängliga för allmänheten. Läkemedelsverket är den myndighet som har central tillsyn över efterlevnaden av lagen men det är kommunen som har den direkta uppgiften att kontrollera

försäljningsställena och därmed en skyldighet att rapportera brister i hanteringen till läkemedelsverket.

Näringsidkaren är precis som vid försäljning av folköl och tobak skyldig att utöva särskild kontroll, så kallad egenkontroll, över detaljhandeln och hanteringen i övrigt av läkemedel och se till att det finns ett för verksamheten upprättat egenkontrollprogram. Vidare ska verksamheten bedrivas i en lämplig lokal, läkemedlen ska tillhandahållas på lämpligt sätt samt statistiska uppgifter ska lämnas till eHälsomyndigheten.

Förebyggande och inre tillsyn sker genom att:

- hålla och uppdatera register över anmälda försäljningsställen
- lämna kontinuerlig information till berörda näringsidkare om gällande lagstiftning och vikten av egenkontrollprogram, t e x genom informationsbrev och uppdaterad hemsida

Vid yttre tillsyn kontrolleras att:

- ett egenkontrollprogram finns upprättat
- läkemedlen exponeras på lämpligt sätt
- hanteringen fungerar i övrigt, t e x att inköp och förvaring sker enligt bestämmelserna
- skylt om gällande åldersgräns, 18 år, finns och är tydlig och klart synbar

Region Gotland tar enligt taxa för avgift enligt tobakslagen, handel med vissa receptfria läkemedel samt lagen om e-cigarett och påfyllnadsbehållare, antaget av kommunfullmäktige den 2008-04-21 och senast ändrad av Regionfullmäktige den 2017-12-18, ut en tillsynsavgift för sin tillsyn. Målsättningen är att genomföra minst ett tillsynsbesök per försäljningsställe och år.

Under 2019 kommer tillståndsmyndigheten i sin tillsyn fortsätta att beakta försäljningsställen för folköl, tobak, vissa receptfria läkemedel samt e-cigarett och påfyllnadsbehållare som enbart är öppna under sommaren.

Kontrollköp

Tillståndsmyndigheten kommer utifrån gjord överenskommelse med Regionstyrelseförvaltningen samt Folkhälsomyndighetens föreskrifter informera om och utföra kontrollköp på ett urval av försäljningsställen som säljer folköl, tobak, vissa receptfria läkemedel samt e-cigarett och påfyllnadsbehållare.

UPPFÖLJNING

Tillståndsmyndighetens tillsynsarbete ska årligen följas upp. Utgångspunkten för uppföljningen är verksamhetens tillsynsplan. Uppföljning ska ske genom löpande dokumentation utifrån tillsynsplanen av ärenden, tillsyn och insatser. Tillsynsplanen ligger till grund för verksamhetens årsrapport. Rapporten visar verksamhetens omfattning, hur tillsynsplanen följts, eventuella avvikelser och resultat, såväl ekonomiskt som verksamhetens

syfte och innehåll. Tillsynsplanen ligger även till grund för utveckling av verksamheten kommande år. Under året ska det även ske kontinuerliga träffar med beställaren för avstämning av arbetets gång.

Jörgen Wiss, alkoholhandläggare
2019-05-14

Bilaga till tillsynsplan 2019 för alkohol- och tobakslagen samt lagen om handel med vissa receptfria läkemedel

Samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar årligen fram en tillsynsplan som ligger till grund för tillsynsarbetet samt uppföljning avseende serveringstillstånd, tillsyn över rökfria miljöer, tillstånd för försäljning av tobaksvaror, försäljning av folköl samt vissa receptfria läkemedel.

Tillsyn av rökfria miljöer 2019

Den 1 juli 2019 trädde en ny tobakslag i kraft (2018:2088) som innebär utökade rökfria miljöer utomhus. Den verksamhet som berörs av rökförbudet ansvarar för att det efterföljs inom deras område. Region Gotlands Miljö- och byggnämnd har tilldelats ansvaret för tillsynen av rökfria miljöer. Enhet miljö- och hälsoskydd ska kontrollera att berörda verksamheter följer lagstiftningen.

Det utökade rökförbudet gäller följande områden:

- på uteserveringar utanför till exempel restauranger och kaféer
- utomhusområden i anslutning till kollektiva färdmedel, exempelvis busshållplatser och taxizoner
- inhägnade idrottsanläggningar utomhus
- lekplatser som allmänheten har tillträde till
- entréer till lokaler som allmänheten har tillträde till, exempelvis entréer till myndigheter, mataffärer, restauranger och lokaler för hälso- och sjukvård

Rökförbudet omfattar även elektroniska cigaretter, vattenpipor, rökning av örtprodukter och produkter som motsvarar rökning men inte innehåller tobak. Den som förfogar över lokalen ansvarar för att bestämmelserna följs genom att informera om rökförbudet och vid behov avvisa rökare från området. Det ska finnas skyltning som informerar om rökförbudet och det får inte finnas askkoppar eller annat som kan vilseleda om rökförbudet. Syftet med lagen är att skydda allmänhet från att ofrivilligt utsättas för tobaksrök. Tillsynen av rökfria miljöer ovan kommer inledningsvis hanteras som vanliga klagomålsärenden.

Tillsyn rökfria skolgårdar 2019

Enligt 6 kapitlet 2 § tobakslagen gäller rökförbud på skolgårdar. Under 2019 prioriterar Samhällsbyggnadsförvaltningen, inom ramen för tillsyn av rökfria miljöer, tillsyn över rökförbudet på skolgårdar. Enheten för Miljö- och hälsoskydd utför tillsynen på öns skolor genom att kontrollera att rökning inte förekommer inom rökfritt område och att tydlig anvisning om gällande rökförbud finns genom till exempel skyltning. Information och stöd ges till skolledningen om hur de kan arbeta för att förebygga att inte rökning sker inom skolområdet.